

Ceļvedis attīstības plānošanai uzņēmējdarbības veicināšanai un investīciju piesaistei pašvaldībā

Rīga 2025

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Ceļvedis sagatavots pēc lietderības revīzijas “Pašvaldību rīcības, institūciju sadarbības un publisko investīciju projektu īstenošanas pilnveides iespējas uzņēmējdarbības veicināšanai pašvaldībās”. Apkopojot labo praksi, pašvaldībām sniegts atbalsts uzņēmējdarbības veicināšanas un investīciju piesaistes jomā.

Ar revīzijas ziņojumu “Pašvaldību rīcības, institūciju sadarbības un publisko investīciju projektu īstenošanas pilnveides iespējas uzņēmējdarbības veicināšanai pašvaldībās” var iepazīties Valsts kontroles tīmekļvietnē www.lrvk.gov.lv sadaļā “Noslēgtās revīzijas”.

Ilgspējīgas attīstības stratēģijā un attīstības programmā ir jāsniedz informācija par situāciju uzņēmējdarbības un investīciju piesaistes jomā (pašreizējais novērtējums, problēmjautājumi un to iespējamie risinājumi u. c.). Šī ceļveža mērķis ir kalpot kā praktiskam instrumentam visaptverošai analīzei un rīcības plāna izstrādei, tomēr tas neapkop visus iespējamās analīzes virzienus un jautājumus. Uzņēmējdarbības vides izvērtējums ir jābalsta uz ticamu datu analīzes rezultātiem, kā arī tā veikšanā ir jāiesaista visas ieinteresētās puses.¹

I. Esošā uzņēmējdarbības un investīciju piesaistes vide

Jautājums

Izvērtējuma virzieni

Kādi uzņēmumi darbojas pašvaldības administratīvajā teritorijā?

Atbildot uz jautājumu, būtu jābalstās uz ticamiem datiem par pašvaldības administratīvajā teritorijā strādājošiem uzņēmumiem un šādiem to raksturojošiem rādītājiem:

- uzņēmējdarbības nozares;
- uzņēmumu skaits un dinamika (vismaz trīs gadu laikā, optimāli piecu gadu laikā);
- lielāko uzņēmumu pamatkapitāla piederība (vietējais vai ārvalstu);
- uzņēmumos nodarbināto skaits un to dinamika;
- darbinieku vidējā alga (ieteicams iedalīt pēc nozarēm);
- uzņēmumu skaits un profils, kuri strādā nozarēs ar augstāko pievienoto vērtību (tautsaimniecības nozares ir ieteicams analizēt viedās specializācijas stratēģijā (RIS3²)).

¹ Teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei par informatīvu materiālu izmanto pastāvīgi aktualizējamu pašreizējās situācijas raksturojumu. Visus situācijas raksturojuma materiālus datē un apkopo atsevišķā sējumā. Ja plānošanas dokumenta izstrādes laikā tiek publicēti pētījumi vai situāciju raksturojoši dati, kuri būtiski ietekmē pašreizējās situācijas analīzi un plānoto situāciju, izstrādes vadītājs izvērtē nepieciešamību grozīt plānošanas dokumenta izstrādes darba uzdevumu. Avots: Ministru kabineta 10.10.2014. noteikumu Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” 4. punkts.

² Latvijas Viedās specializācijas stratēģija (*Research and Innovation Strategy for Smart Specialization – RIS3*) ir tautsaimniecības transformācijas stratēģija uz augstāku pievienoto vērtību, produktivitāti un efektīvāku resursu izmantošanu. Tautsaimniecības transformācijas stratēģija ir cieši saistīta ar ekonomikas pašreizējo attīstības līmeni un konkurētspējas priekšrocībām (esošajām un potenciālajām).

<p>Kāda šobrīd ir uzņēmējdarbības un investīciju piesaistes joma pašvaldības administratīvajā teritorijā?</p>	<p>Datu analīzes bāze var būt ne tikai iepriekšējo gadu dati, bet arī valsts vai reģiona vidējie rādītāji, kā arī citu pašvaldību vidējie rādītāji. Pašvaldības var izvēlēties arī citus rādītājus kas ir būtiski uzņēmējdarbības vides raksturojumam pašvaldībā.</p> <p>Atbildot uz jautājumu, ir iespējams izmantot SVID³ analīzi. Potenciālie jautājumi, uz kuriem būtu jāatbild:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kādas ir pašvaldības priekšrocības un trūkumi salīdzinājumā ar citām reģiona/valsts pašvaldībām? – Kāda ir nodarbinātības struktūra? Vai ir darbaspēka rezerve? Vai un kur vietējiem uzņēmējiem ir iespēja iegūt trūkstošo darba spēku? – Kādi valsts finanšu politikas pasākumi ierobežo vai veicina noteikto uzņēmējdarbības nozari, kurai būtu potenciāls? – Vai un kā vietējais/reģionālais izglītības iestāžu tīkls (vidējā profesionālā un augstākā izglītība) atbalsta vietējo uzņēmēju vajadzības? – Vai un kāda ir ārvalstu investoru interese par pašvaldības piedāvājumu/iespējām uzsākt uzņēmējdarbību tās administratīvajā teritorijā (šajā jautājumā ieteicams sadarboties ar Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru, kā arī iepazīties ar Ārvalstu investoru padomes⁴ (<i>FICIL</i>) publicēto informāciju)?
<p>Vai ir konstatētas problēmas pašvaldības pakalpojumu sniegšanā uzņēmējiem?</p>	<p>Pašvaldībai ir būtiski regulāri vērtēt savu pakalpojumu kvalitāti, lai nodrošinātu uzņēmējiem draudzīgu vidi, veicinot ekonomisko attīstību un investīciju piesaisti. Šajā kontekstā ir iespējams analizēt:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vai uzņēmējiem ir pieejama informācija par pašvaldības pakalpojumiem, atbalstu? Cik ērti par to ir iespējams iegūt informāciju apkopotā veidā? Vai ir pieejamas konsultācijas? – Vai pašvaldībai ir kapacitāte darbam ar ārvalstu investoriem? – Vai nav nepieciešams mazināt birokrātisko slogu pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem (atļaujas, būvvalžu darbs u. c. pakalpojumi)?

II. Vēlamā uzņēmējdarbības un investīciju piesaistes vide

Jautājums

Kādu uzņēmējdarbības un investīciju piesaistes vidi pašvaldība vēlas redzēt savā administratīvajā teritorijā?

Izvērtējuma virzieni

Skaidri definēt prioritārās uzņēmējdarbības jomas (ekonomiskā specializācija jeb profilēšana), tai skaitā

³ SVID analīze publiskajā sektorā ir metode, ko izmanto, lai novērtētu valsts vai pašvaldības iestāžu darbību, identificējot stiprās puses (S), vājās puses (V), iespējas (I) un draudus (D). Šī analīze palīdz uzlabot pakalpojumu kvalitāti un efektivitāti, kā arī veicināt stratēģisko plānošanu.

⁴ Ārvalstu investoru padome Latvijā (*FICIL*) ir organizācija, kas pārstāv ārvalstu investoru intereses Latvijā. Tā darbojas kā platforma dialogam starp ārvalstu investoriem un Latvijas valdību, lai uzlabotu investīciju vidi un veicinātu ekonomisko attīstību.

Ko pašvaldība var darīt, lai veicinātu uzņēmējdarbību un piesaistītu investīcijas?	jomas, par kurām pašvaldībai nav ilgtermiņa stratēģiskā attīstības redzējuma. Atbildei ir jābūt ciešā korelācijā ar pirmajā sadaļā identificētajām iespējām un draudiem, stiprajām un vājajām pusēm.
Vai pašvaldībā ir noteiktas uzņēmējdarbības jomas, kuru attīstībai ir nepieciešamas privātās investīcijas?	Noteikt uzņēmējdarbības jomas: – kuru paplašināšana vai ienākšana ir iespējama tikai tad, ja uzņēmējs pats veiks investīcijas vietējā infrastruktūrā; – kurās ir nepieciešama privātā sektora palīdzība, lai attīstītu un uzturētu publisko infrastruktūru (tai skaitā PPP ⁵ projekti).
Kādi vides un citi faktori papildus ir jāņem vērā uzņēmējam, kurš vēlas paplašināt esošo saimniecisko darbību vai uzsākt jaunu uzņēmējdarbības virzienu pašvaldībā?	Analizēt, kādi papildu dati ir nepieciešami, lai nodrošinātu uzņēmējus ar tiem nepieciešamo informāciju par infrastruktūras pieejamību, vides prasībām u. c. būtisku informāciju.
Vai pašvaldības prioritāte ir esošo uzņēmēju atbalsts vai jaunu investoru piesaiste?	Pilnveidojot uzņēmējdarbības vidi, ir vismaz divas pieejas, kuras ir iespējams arī kombinēt: – atbalstīt esošos spēcīgos uzņēmējus vai uzņēmējus ar lielāko ekonomisko pienesumu; – veicināt jaunu uzņēmējdarbības nozaru ienākšanu un ārvalstu investīciju piesaisti savā administratīvajā teritorijā.
Kā attīstīsies mazumtirdzniecības tīkls un citu primāri nepieciešamo pakalpojumu pieejamība mazapdzīvotās vietās?	Mazumtirdzniecības tīkla saglabāšana mazapdzīvotā vietā ir svarīgs jautājums. Pašvaldībai būtu jāanalizē, kādam ir jābūt mazumtirdzniecības tīklam, vai neveidojas tirgus nepilnība un kas pašvaldībai jādara, lai to novērstu. Piemēram, ja vietējā veikala uzturēšana ir būtiska noteiktai sabiedrības daļai, pašvaldība var atjaunot/uzcelt telpas, kurām turpmāk meklēs potenciālo nomnieku pakalpojuma nodrošināšanai. Vai ir tāds pakalpojumu klāsts, kuru šobrīd piedāvā uzņēmēji, bet nākotnē tie nebūs ieinteresēti to darīt, bet ir nepieciešamība to saglabāt?

III. Pašvaldības piedāvātās aktivitātes un atbalsta rīki

Jautājums

Izvērtējuma virzieni

Kādus atbalsta rīkus pašvaldība piedāvā esošiem un potenciāliem uzņēmējiem?	Pašvaldībai būtu jāizvērtē piedāvāto atbalsta rīku efektivitāte un produktivitāte, iespējams, pārskatot piedāvāto pakalpojumu klāstu. Papildus ir jāvērtē, vai pašvaldība var “netiešā” veidā veicināt uzņēmējdarbību, piemēram, vai ir nepieciešami pašvaldības nomas dzīvokļi, lai nodrošinātu uzņēmumu darbiniekus ar garantētu dzīvesvietu, vai pašvaldībā pieejamā infrastruktūra ir atbilstoša, lai nodrošinātu iedzīvotājiem attālinātas darba iespējas (interneta pārklājums, elektroapgāde u. c.).
---	--

⁵ Jēdziens publiskā un privātā partnerība (PPP) apzīmē publiskā un privātā sektora sadarbības formu, kas veidota uz noteiktu laiku un nosacījumiem, lai nodrošinātu sabiedrības vajadzības būvdarbu veikšanā vai pakalpojumu sniegšanā.

Vai pašvaldība sadarbojas ar uzņēmējus pārstāvošajām organizācijām?

- Vai pašvaldība ir izveidojusi atbilstošus kanālus saziņai un informācijas apmaiņai ar uzņēmējus pārstāvošajām organizācijām, lai iegūtu objektīvu un aktuālu informāciju?
- Kā ir iespējams uzlabot informācijas izplatīšanu uzņēmējiem (piemēram, par pašvaldības pieejamiem nomas objektiem, iespējām saņemt nodokļu atlaides, grantu konkursiem)?

Kā padarīt pašvaldības tēlu uzņēmējdarbībai draudzīgāku?

Pašvaldībai ir jāanalizē un jāzina uzņēmēju gaidas attiecībā uz pašvaldības līdzdalību uzņēmējdarbības vides pilnveidošanā.

- Kā popularizēt pašvaldības sadarbību ar privāto sektoru (gada uzņēmēju apbalvošana, uzņēmēju dienu organizēšana u. c.)?
- Kā sadarbībā ar uzņēmējiem vairot pašvaldības atpazīstamību?
- Kādu atbalstu ir iespējams piedāvāt uzņēmējiem, lai tie spētu piesaistīt arī ārvalstu darbaspēku?

Kā iesaistīt uzņēmējus vietējās uzņēmējdarbības politikas veidošanā?

Jāanalizē līdzšinējā pieredze un jādefinē tālākās sadarbības formas ar uzņēmējiem. Kā labā prakse atzīstama:

- regulāra domu apmaiņa ar vietējām un reģionālajām uzņēmēju organizācijām;
- regulāras pašvaldības vadības tikšanās ar uzņēmējiem;
- uzņēmēju iesaiste politikas plānošanas dokumentu sagatavošanas procesā.

Vai pašvaldība vēlētos stiprināt izglītības, pētniecības un uzņēmējdarbības jomas sadarbību?

Ja pašvaldībā ir potenciāla iespēja stiprināt izglītības un uzņēmējdarbības jomas sadarbību, būtu jāapsver:

- Kādas ir pašreizējās izglītības iestāžu un uzņēmumu sadarbības formas?
- Kādas ir uzņēmēju un izglītības iestāžu sadarbības vajadzības un prasības?
- Kādi ir sadarbības stiprināšanas ieguvumi un izaicinājumi?
- Kādas ir iespējas un resursi, ko pašvaldība var piedāvāt, lai veicinātu sadarbību?
- Kādi ir labās prakses piemēri no citām pašvaldībām vai valstīm?
- Kā pašvaldība var nodrošināt efektīvu koordināciju starp iesaistītajām pusēm?